

Allard Schröder

De schone slaper

ROMAN

2017

DE BEZIGE BIJ

AMSTERDAM | ANTWERPEN

1 *Florida (1)*

Op straat word ik nog wel eens nagekeken, maar de mannen die belangstelling voor me tonen zijn meestal oud, hun blikken zijn alleen maar hinderlijk. Voor de jonge mannen, die hier ook zijn, ben ik juist weer niet oud en lui genoeg – niet dat me dat iets uitmaakt, ik heb gewoon geen behoefte aan gezelschap. Wanneer ik ogen in mijn rug voel, kijk ik nooit om; ik hoop maar dat ik niet op een dag word aangesproken door een onbekende met een dreigende flikkering in de ogen die me zegt: ‘Ik ken u.’ Maar dat zal wel niet gebeuren zolang niemand er lucht van heeft dat ik hier in Florida ben, al denk ik soms dat de mensen op straat, in de bars, in de supermarkt of die met een wetend lachje op de televisie verschijnen – ja, die ook – er allemaal al lang van op de hoogte zijn dat ik hier ben. Ze lijken kat en muis te spelen met mij, ze kennen allemaal mijn angst dat ooit bekend wordt dat ik die Sélène Maria Richter ben, waarvan ze misschien gehoord hebben, die heks, dat monster uit P***, dat als aangeschoten wild vluchtend een spoor van bloed heeft getrokken, waardoor mijn achtervolgers en hun honden me vroeg of laat wel denken te kunnen vinden.

Het is niet alleen maar inbeelding dat de schimmen van ginds me als furiën hier naartoe zijn gevolgd – alle

duisternis, alle herinneringen aan wat er is gebeurd, heb ik meegenomen naar hier, naar dit West Palm Beach in Florida, een stad vol speelgoedgebouwen in een speelgoedwereld, alles lijkt hier opgetrokken uit aardbeienbavarois en pistache-ijs. Een kinderparadijs is het hier, bevolkt door bejaarden in korte broek.

Soms kom ik mezelf tegen in een etalageruit – al probeer ik dat zoveel mogelijk te vermijden – en zie ik dat mijn gezicht veranderd is, het is smaller geworden en bleker, dat laatste komt omdat ik niet graag in de zon ben. Mijn spiegelbeeld, dat ik vroeger steeds tevreden heb bekeken, is me nu onverdraaglijk geworden, het liefst zou ik uit mezelf verdwijnen, wegsluipen uit het omhulsel waaraan de wereld me herkent. Alleen de vrieskou van mijn ogen, veilig verborgen achter de zwartste bril die ik kon vinden, zal er nog wel zijn – zolang ik die ogen heb, kan ik de wereld nog wel op afstand houden.

Toen ik eenmaal de top van het Concern had bereikt, heb ik daar zonder veel moeite mijn positie gehandhaafd; mijn aangeboren ijzigheid en het gezag van mijn functie hebben altijd voor meer dan voldoende gewicht gezorgd. Ik lieg niet als ik zeg dat ik het onvoorwaardelijke ontzag van mijn ondergeschikten had en ik zal onmiddellijk toegeven dat ik ervan genoot dat ze voor me beefden. In de dagen dat de macht me bijna als vanzelf toevloede heb ik me er met huid en haar aan uitgeleverd – naar de kadavers van mijn slachtoffers keek ik niet om, die telden niet. Alleen in je kantoor op de bovenste verdieping naar de stad kijken en je koesteren in het licht dat je bij het breken van de wolken plotseling

omgeeft en je vrijmaakt tot je bij wijze van spreken zelf licht wordt... Een godin zijn, onverdraaglijk voor anderen – je afschijn alleen al verzengt hun hersens, verlamt hun wil. Zij van de lagere geledingen leefden in een andere werkelijkheid: 's ochtends op weg naar het werk in de leaseauto overgeven van de spanning, vernederd worden als ze hun *target* niet haalden, 's nachts zonder pillen niet kunnen slapen. Ik kende er genoeg die zo leefden, ik kende hun wegdraaiende ogen, hun zweterige handen, de angst in hun stem. Als ze me gewaarwerden schoten ze als een school bange vissen voor me uiteen, waarmee ze de hoogmoed, die vlak onder mijn huid bezig was zich te verbreiden en almaar dieper naar binnen woekerde, alleen maar aanwakkerden.

Nee, ik heb mijn doel niet bereikt, uiteindelijk ben ik niet de godin geworden die ik had kunnen zijn – nu dien ik mezelf op in de hel, als delicatessé voor de duvel en zijn ouwe moer. De grandeur van mijn zelfzucht is een kaal en vaal kleed geworden – zwart heeft me nooit gestaan –, wat er van me is overgebleven is een geestverschijning, die zich in haar laatste stelling heeft ingegraven in de wetenschap dat ze die plek nooit meer zal kunnen verlaten – eerloos zal ze er ten onder gaan.

2 *Florida* (2)

Mijn vijanden en bewonderaars in P*** noemden me beiden 'de haai', vrienden heb ik later in mijn leven eigenlijk niet gehad – behalve Justine dan, maar die kwam pas tegen het eind en was op iedereen een uitzon-

dering. In het begin werd ik voor de vorm wel eens kwaad wanneer ik mijn bijnaam hoorde, maar natuurlijk hadden ze geen ongelijk me zo te noemen. Haaien slapen nooit, heb ik me hier in West Palm Beach door een visser laten vertellen. Ze schijnen voor de kust voor te komen, wachtend tot ze een bloedspoor ruiken. Dag en nacht schrijven ze traag en toch rusteloos hun s'en in het water, de bek half opengesperd in de zekerheid dat er vanzelf een slachtoffer binnenzwemt, omdat er nu eenmaal schepselen zijn die als prooi geboren worden en slechts voor het moment leven waarop ze de muil tegenkomen die het lot voor hen heeft voorbestemd.

Een haai heeft buiten zijn soortgenoten geen echte vijanden, ik had ze dus ook niet. Als je dat eenmaal weet, dient een gevoel van onkwetsbaarheid zich vanzelf bij je aan. Dat gebeurde mij dan ook, zonder dat het me vrijmaakte, want op de achtergrond zijn daar toch altijd weer die anonieme angsten, die gezichtsloze fantomen van een verdrongen verleden die zich op onbewaakte ogenblikken treiterig aan je opdringen, waardoor je ineens weer voor even een gevangene van je zwakheden bent. Soms dacht ik ze voorgoed overwonnen te hebben, maar mijn demonen wachtten hun tijd af – ik was misschien nog te jong om te beseffen dat mijn triomf voorbarig was. Hoe het ook zij, het leven daar boven aan de top bracht me in een roes. Toen ik in het Concern opklom, groeide instinctief het gevoel dat ik onaanastbaar was, met ergens ver weg in mijn onderbewuste dat nooit uitgesproken maar almaar aanwezige verlangen ook nog onsterfelijk te zijn. Wanneer zoiets werkelijkheid wordt, zul je wandelen in dat bovenzin-

nelijk licht, dan adem je pure ether in en heb je het gevoel voor altijd verbonden te zijn met de schitterende gestalte van je jeugd – je blijft haar uitstralen, ze doortintelt je, maakt je begeerlijk; voor anderen is ze intimiderend, soms zelfs beangstigend, maar wanneer dan, zoals mij gebeurde, de tekenen van verval zich aandienen, is ineens die beklemming daar weer, die metgezel van je vroege kinderjaren, en deelt de lakens bij je uit alsof ze nooit is weggeweest – en je verzet je met hand en tand, wordt desnoods ruwer en wreder.

Alles wat ik in de wereld heb bereikt, heb ik te danken aan een eenzelvige natuur die een ander kon zien lijden. Ik heb er mijn plaats in het Concern mee veroverd, omdat ik mijn vijanden niet gewoon heb willen verslaan – ik heb ze langzaam gesloopt en uiteindelijk vernietigd. Ondertussen voedde ik me met het laffe vlees van de zwakkere broeders, de dames en heren met de oren in de nek en de staart tussen de benen – van de zenuwen laten ze hun water lopen. Slapeloos volk was het dat ik overal op mijn pad ben tegengekomen; het kon mijn welwillen goed gebruiken om een miezerig treetje hogerop te komen.

Denk maar niet dat je eenzaam bent als je zo hebt geleefd als ik, haaien als ik trekken altijd scholen loodsmannetjes aan, gelkoppigen in strakke blauwe maatpakken – *steeds het middelste knoopje dicht, heren* – die hen naar de ogen kijken, hen de bevelen van de lippen lezen, gedienschtig voor hen uit snellen om de weg voor hen vrij te maken om daarna als fooi steeds wat kruimels mee te snoepen.

Hier in Florida waar ik nu woon, verlang ik soms

weer naar die diep in mij verzonken momenten van heel vroeger, toen ik waarschijnlijk onbevungen en onschuldig ben geweest. Ze zijn ergens zoek geraakt in het geheugen; het waren betoverde dagen waarin ik droomloos moet hebben geslapen en niets te wensen of te vrezen had, waarna bij elke zonsopgang de wereld zich opnieuw voor me ontvouwde met een helderheid alsof het de eerste dag was en het licht nog jong was en onverbruikt: de wereld van de eerste dingen. Je vroege nachten waarin je zo slaapt, kun je je die nog herinneren? Tegelijk met die herinnering is daar ook die andere. Toen ik als kind klaarwakker het donker in staarde, diende de demon van de angst zich opgetogen bij me aan – ja, dát herinner ik me ook – en ik merkte dat ik dan niemand meer was; ik leek te zijn samengevloeid met de duisternis tot dat levend, traag kolkend zwart dat in die eindeloze uren van lichaamloze beklemming maar duurde en duurde tot het eindelijk licht werd.

Die demon van toen is er nog steeds, hij woont in het oog van de maalstroom die in mijn innerlijk traag om zijn as draait.

3

Mensen hebben me in mijn volwassen leven lange tijd koud gelaten, op die ene na dan, die mijn belangstelling eigenlijk niet waard was. Bij wijze van compensatie omringde ik me graag met dingen – geen willekeurige dingen, maar dure. Vooral als ze koele, glanzende vormen hadden, hield ik ervan – of als ze van metaal waren, of

liever nog van roodgevlamde steen, die op het eerste gezicht lijkt te branden maar koud aanvoelt als je je hand erop legt. Dat voelt prettig.

Waarschijnlijk was die liefde voor de dingen ook een pose.

In de gang van mijn huis in P*** stonden twee levensgrote negentiende-eeuwse kopieën van Michelangelo's sluimerende slaven, levensgrote beelden die hij nooit heeft afgemaakt. Een vorige eigenaar had ze lang geleden links en rechts in een gangpoort laten metselen, waarom weet ik niet, maar uiteindelijk waren de beelden de reden dat ik het appartement destijds heb gekocht. De ene was een eeuw lang jong gebleven en glad gepolijst door de handen van een vroegere eigenaar die hem steeds maar weer hadden aangeraakt, de andere nodigde niet uit tot aanraken, hij was ruw en minder voltooid, hij was tijdens zijn schepping gestold, alleen de voorkant van zijn tors en dijen had al een definitieve vorm, de rest van zijn lichaam lag nog verpopt in ruw marmer te wachten op zijn metamorfose tot menselijke gestalte. Het gekwelde gezicht, in halfslaap verzonken in het marmer, was grof weggehakt, het zou nog niet in staat zijn de ogen te openen, aangenomen dat een marmeren beeld zoiets zou kunnen – de gestalte waar het bij hoorde was die van een gevangene, van wie de traditie een slaaf heeft gemaakt.

Voor mij waren deze stenen slaven niet dood, ze waren slechts gekluisterd in hun marmeren vlees, het lichaam wanhopig gekromd onder de gevangenschap van hun dromen, maar misschien ook wel door het verlangen dat er ooit een dag zou komen dat een beitel hen

alsnog zou komen wekken en hen vrij zou maken. Van begin af aan werd ik door hen gefascineerd, ik keek naar hen zoals een vrijgelaten slaaf misschien ooit in een ver verleden naar zijn onvrije voormalige lotgenoten heeft gekeken: met een mengeling van opluchting en het vleugje superioriteit van de vrije mens die zijn minder fortuinlijke, voormalige gelijken nog steeds maar ziet lijden en ploeteren.

Sukkels.

Pilar had een hekel aan de beelden en stofte ze met grote tegenzin af, al haar heiligen aanroepend om deze duivels te bezweren. Waarom ze dat deed weet ik niet, ik heb haar er eigenlijk nooit naar gevraagd. Misschien dat ze instinctief hun betekenis had gevoeld.

4

Alles aan Pilar was donker, behalve haar huid, die bleek was, maar wel weer diep dooraderd als kiezel. Als de menselijke ziel een temperatuur had, dan was Pilar iemand die innerlijk in brand stond.

Ik had haar tegelijk met het huis overgenomen. De dag dat ik het met de makelaar kwam bezichtigen, trof ik haar aan in de keuken. Ze zat roerloos op een stoel en blikte niet op of om. Toen ik wilde weten wat ze daar deed, antwoordde ze na enig aandringen dat ze drieëndertig jaar geleden als jong meisje van buiten naar de stad was gekomen, sindsdien had ze altijd hier gewoond. Ze had geen andere plek op de wereld. Ja, vroeger had ze die wel gehad, maar daar ging ze niet

naar terug. Waarna ze plotseling op haar knieën was gevallen en mijn hand had gekust, terwijl ze de zegen van haar heiligen over me had afgesmeekt.

Ik zei dat het me voor haar speet, ik wilde alleen het huis en deelde de makelaar mee dat ik haar niet wilde terugzien als ik erin trok, maar toen de verhuizers met mijn dozen en meubelen kwamen, was ze er nog steeds.

Ze bleek goedkoop, gediensig en geruisloos, en viel me niet lastig. Sinds jaar en dag woonde ze in de kamer naast de keuken. Er stond een kast, een stoel en een bed met aan het voeteneind het grootste televisietoestel dat ik ooit heb gezien. Het stond altijd aan en vulde het grote huis 's nachts met een zacht achtergrondgeroezemoes, waardoor het soms niet zo leeg en verlaten leek.

Toen ik er al een paar jaar woonde en op een dag onverwacht de keuken binnenkwam, zag ik dat Pilar een man van in de dertig zijn eten voorzette. Hij had haar somberheid en haar brede, ronde schouders. Ze schrok toen ze me gewaarwerd, maar ik deed net alsof hij er niet was. Diezelfde avond nog vroeg ze me te spreken en bekende dat de man haar zoon Raúl was, die net uit de gevangenis was ontslagen, waar hij onschuldig had gezeten. Dit was de eerste en de laatste keer dat ze hem binnen had gelaten, bezwoer ze, maar een moeder kon haar zoon toch niet hongerig op de stoep laten staan? Ze zou ervoor zorgen dat mevrouw hem niet meer zou aantreffen.

Haar zoon? Ik vroeg haar waar de vader dan was. Was die dood?

Nee, dood was hij niet. Tenminste, niet dat ze wist. Als meisje van zestien was Pilar bij hem in de fabriek

gaan werken. Al haar vriendinnen werkten daar ook, dus kon er geen kwaad achter steken. En je kreeg er een mooie witte nylon jas en een roze papieren mutsje. Ze stond met haar vriendinnen in een lange rij gekookt vlees in glazen potten te stoppen. Ze was een knap jong ding, al zei ze het zelf, want de baas bleef op zijn ronde vaak bij haar stilstaan om zijn arm om haar heen te slaan en haar complimenten te maken omdat ze het vlees zo goed in de potten deed. Hij was een grote man met mooie krullen. Iedereen in de omgeving kende hem, hij was ook de voorzitter van de voetbalclub. Omdat ze zo goed haar werk deed, wilde hij haar belonen met een uitstapje. Iedereen ried haar af mee te gaan, mannen wilden immers toch alleen maar dat ene, maar dat kon Pilar niet zoveel schelen. Ze dacht bij zichzelf: dat ene komt vroeg of laat toch wel en misschien heb ik er iets aan voor later als het nu gebeurt. Je weet nooit, misschien houdt hij wel van mij.

Twee jaar lang liet ze zich door hem belonen. Toen op een dag haar maand uitbleef, zei ze niets tegen hem, want hij was de politiek ingegaan en had andere dingen aan zijn hoofd. Toch kwam hij te weten dat ze een kind droeg. Een week later stond er een vlassige jongeman met dikke lippen en half geloken ogen voor de deur die haar wilde spreken. De directeur had hem geld beloofd als hij met haar zou trouwen. Na lang aandringen vertelde de jongeman aan Pilar hoeveel hem was geboden.

Ze zei dat ze erover zou denken. Nadat hij was vertrokken, was ze naar de directeur van de vleesconservefabriek gegaan en had ze hem voorgesteld dat ze de stad zou verlaten en nooit meer zou terugkomen als hij

háár het geld zou geven dat hij de jongen in het vooruitzicht had gesteld.

Hij had toegestemd. Daarna was ze in P*** gaan wonen.

Kort na de geboorte van Raúl was ze bij toeval in het huis met de beelden terechtgekomen. Enige tijd had ze beneden in de twee kamers van de conciërge gewoond. Toen de jongen het huis uit ging – hij was toen zeventien – was ze naar boven verhuisd, naar de kamer naast de keuken, waar ze nu nog steeds woonde.

Langzamerhand raakte ik aan Pilars aanwezigheid gewend. Als ik moe van het Concern thuiskwam, hielp ze me soms bij het uitkleden. Eerst wilde ik daar niets van weten, maar na verloop van tijd liet ik haar maar haar gang gaan.

Af en toe masseerde ze mijn voeten of handen. Dat had ze bij haar vorige meesteres ook altijd gedaan, had ze uitgelegd. Toen ik haar eens vroeg wie die meesteres was geweest, boog ze het hoofd en gaf geen antwoord. Pas na enig doorvragen bekende ze dat ze nog altijd bang voor haar was, ook al was de vrouw nu alweer jaren dood, maar ze wilde liever niet over haar spreken, met doden wist je het maar nooit.

Of ze ook voor mij bang was.

Opnieuw gaf Pilar een ontwijkend antwoord; met mensen zoals ik moest je op je hoede zijn, je wist nooit wat je te verwachten had van lui die boven je waren gesteld.

Een achterneef, wiens bestaan mij alleen van horen zeggen bekend was, zou naar P*** komen om er aan de universiteit colleges te volgen. Via familiekanalen hadden zijn ouders, die ik me alleen maar vaag voor de geest kon halen, geïnformeerd of ik voor hem – Endy heette de neef, met een e – een adres wist waar hij tijdens zijn studie kon wonen. Ik antwoordde dat ik hen niet kon helpen, maar de ouders, die mij even slecht kenden als ik hen, hielden aan. Ze hadden via dezelfde familiekanalen gehoord dat ik een appartement met negen kamers had, kon de jongen zolang niet bij mij logeren tot hij iets gevonden had? Ik weigerde botweg en dacht dat ik het laatste van hen gehoord had, toen de familie onverwacht opnieuw contact zocht. Intussen hadden ze iets voor de achterneef gevonden, alleen was de woonruimte niet meteen beschikbaar. Als hij voor drie à vier maanden bij mij in mocht trekken, was hij al geholpen. Daarna zou er een mansarde in de oude stad voor hem vrijkomen. Wanneer zij mij in ruil hiervoor een dienst zouden kunnen bewijzen, kon ik op hen rekenen als ik hen nodig had.

Beleefd antwoordde ik dat het me slecht uitkwam. Toen ik diezelfde avond door het lege huis liep – Pilar was naar de kerk gegaan om een kaars voor haar eksterogen te branden – probeerde ik me voor te stellen hoe het zou zijn wanneer ik inwoning zou hebben. Het besef dat haaien solitair waren had me wel eens beziggehouden, maar me nooit verontrust. Wie alleen is kan moeiteloos opgaan in zichzelf en zich straffeloos ver-

wonderen over de schittering die hij daar aantreft. Hoe goed me dat ook afgaat, het was wel iets wat ik heb moeten leren. Sindsdien weet ik dat ik een narciste ben, die zich gemakkelijk in haar lot heeft geschikt. Waarom niet, wie alleen is moet toch iémand bewonderen?

6

Ik ben grootgebracht met het idee dat de mens tot een leven van arbeid is veroordeeld, wat niet inhield dat hij werkte voor zoiets banaals als het dagelijks brood en een gevulde bankrekening. Hij leefde en spande zich in om aan zijn schepper een schuld af te lossen, die sinds zijn geboorte openstond. Hoe vaak was me niet voorgehouden: het leven was niets anders dan een dankzegging aan het bestaan, dat tegelijk ook een reikhalzen naar het einde inhield, om uiteindelijk met een nooit helemaal ingeloste schuld op te gaan in een heerlijkheid, waarvan ik het heerlijke nooit goed heb begrepen. Een eeuwig voortbestaan zou het zijn, waarin er geen tijd was, geen wegtikken van de seconden; het zou een bestaan zijn zonder verlangen of hartstocht, een kil, ontvleesd *zijn*, dat maar niet werkelijk voor me wilde worden.

Boven de deur van de eetkamer hing het kruisbeeld. Wanneer we in de ogen van onze ouders hadden gezondigd, werden we wel eens naar het beeld geleid en werd er op ons ingepreut. Op zulke momenten sloot ik me af voor wat ze zeiden, mijn broer deed hetzelfde. Naderhand deden we wie het meeste vergeten was,

maar eerst moesten we opkijken naar die man die ze om onduidelijke redenen aan een kruis hadden genageld. Ik voelde geen medelijden met hem, ik had begrepen dat hij later weer zou opstaan en naar de hemel zou vertrekken waar wij later ook naartoe zouden gaan. Verder was het wel een mooi gemaakt beeld, levensecht. De wond in zijn zij interesseerde me bijzonder, hij leek op een kwijlende mond.

Mijn ouders kennende zou het beeld wel veel geld gekost hebben.

Van nature was ik een stug kind, met koele ogen waaraan niets ontging. Al vroeg had ik geleerd voor me te houden wat me bezighield, geïntimideerd als ik was door de redeloze schuld waarmee ik van jongs af aan was beladen. Met gebogen hoofd, maar veilig opgesloten in mijzelf, onderging ik de reukloze bejegening van mijn ouders in de zekerheid dat mijn broer en ik daarna toch weer aan ons lot zouden worden overgelaten – we wisten niet beter of het hoorde zo. Nooit is het in ons opgekomen dat er een fysieke band tussen ons en onze ouders zou kunnen bestaan, we vonden het vreemd wanneer ze zeiden dat we op hen leken; we namen aan dat het zo was omdat zij het zeiden, maar geen van ons tweeën begreep het.

Mijn ouders waren veel van huis. Het Bedrijf – hoe vaak heb ik dat heilige woord niet gehoord – eiste al hun aandacht op, het maakte hun leven uit, het was het enige gespreksonderwerp aan tafel en tegelijk ook het enige waarover ze het samen eens konden worden. Ik denk dat ze nog geen minuut van elkaar hebben gehou-

den. De ingehouden drift waarmee mijn vader zijn vrouw bekeek en de koele superioriteit waarmee ze zijn blik beantwoordde maakten dat mijn broer en ik tijdens het eten alleen aandacht voor ons bord hadden. Niet uit angst, maar uit gêne, we wilden geen familie van onze ouders zijn. Als we voorzichtig weer opkeken, hoopten we altijd dat ze niet meer in de kamer zouden zijn. Ook na jaren van ijzige verstandhouding – zolang ik me kon herinneren hadden ze altijd apart geslapen – was er van echtscheiding geen sprake, het geloof en de mensen waarmee ze verkeerden stonden dat niet toe.

Kindermeisjes met gesteven schorten en harde handen kwamen en gingen; routineus verzorgden ze de schaafplekken op mijn knieën, droogden ze snibbig mijn woe-detranen wanneer ik innerlijk gewond was, waarna ik naar mijn kamer rende, waar mijn broer, net zo ont-heemd als ik, mij vond.

Omdat mijn schuld niet werkelijk van deze wereld was en dus niet met aardse goederen viel in te lossen, versteende hij, om in de loop der jaren uit zicht te raken en geleidelijk in het niets op te gaan, waar wat mij betreft zijn plaats is. In mijn jonge jaren veroorzaakte hij nog een zeurende leegte in me, een chronisch onvervuld zijn dat zich vanzelf volzoog met stuurloze fantasieën, sadistische opperwezens, het geëxalteerde verlangen een verborgen prinses te zijn die zich op een dag aan de wereld zou openbaren, maar ook met angsten die in de gedaante van angstaanjagende hersenschimmen uit de verboden zone van de verbeelding tot me kwamen en pas nadat ik ze hardnekkig negeerde weer terugkropen in de krochten waar ze vandaan kwamen.

Voor de buitenwereld zorgde ik er wel voor dat ik niet zwak leek, niemand mocht merken wat er in me omging – ik leefde met opeengeklemd kaken. Niets te voelen was te verkiezen boven de vloek van die ongerijmde schuld.

Zo groeide ik op als een kind dat in de loop der jaren met vallen en opstaan een pantser ontwikkelde dat de kwetsbaarheid van mijn soms zo verwarde innerlijk zo goed afschermdde en negeerde dat ik geleidelijk aan leerde me te ontspannen. Moeizaam verworven vrijheid was het, die desondanks de smaak van de ware had: onbekommerd kon ik zijn, ongebonden en – vooral – grenzeloos in mijn verbeelding.

Mijn broer deelde mijn leven, zolang ik hem heb gekend waren we geestelijk tweelingen en hadden we weinig geheimen voor elkaar. Hoewel hij twee jaar ouder was dan ik, gingen we lange tijd op voet van gelijkheid met elkaar om. Ik was groot voor mijn leeftijd, mijn broer lange tijd eerder klein en tener, waardoor sommige mensen wel eens dachten dat we werkelijk een tweeling waren.

Hij onderging zijn schuld anders dan ik. In zijn ogen kon het bliksemen, om zich te beheersen beet hij soms op de binnenkant van zijn wang tot het bloed hem uit de mondhoek liep. Op een plek waar niemand hem kon horen leefde hij zijn razernij uit op zijn bliken trommel, alsof hij daar al de trom roerde van de opstand die nog komen moest, en een oude doek aan een stok diende hem als banier waarvan hij de vaandrig was. Als kleine jongen al was hij bereid voor zijn kleuren te sterven.

We woonden buiten het dorp C***, tamelijk afgelegen aan de rand van braakliggend land met ruigten en bosschages, dat aan een verwaarloosd bos grensde, waarvan nooit iemand de eigendomsrechten had opgeëist. Als we er naar binnen gingen sloten de bomen en struiken zich weer achter onze rug en konden we eindelijk vrij ademhalen, de verstikkende gestichtsgeuren van boenwas en lysol van thuis ruilden we er in voor de geur van vergaand hout en dampende aarde na een regenbui – het bos geurde en leefde, het kon zweten en huilen en boog in het najaar kreunend mee met de stormwind. We hadden van takken en plaggen een hut gebouwd, waar we schuilden voor de regen en verrukt naar de geluiden van het bos luisterden, naar het steelse geritsel van de regendruppels die van de bladeren drupten en het krassen van de kraaien. *Hoor, daar scharrelt wat, daar verbergt zich iets in de struiken. Luister, de takken van de bomen die in de wind tegen elkaar slaan.*

De boeren van verderop, die onze naaste burens waren, kenden we nauwelijks en er was ons al vroeg geleerd hun kinderen te vermijden omdat ze bijgelovig zouden zijn en luizen hadden, bovendien verstonden we ze slecht. Als we het bos verlieten zagen we in de verte het Bedrijf met zijn hoge blikken torens, waarin werd vermalen wat de boeren er kwamen brengen.

Mijn broer en ik gingen naar school in D***, een schurftig provinciestadje met een stoffige hoofdstraat, omzoomd door moedeloze platanen. Elke dag werden we met een bus gebracht en 's middags weer opgehaald.

Wanneer mijn ouders bezoek kregen, meestal van geloofsgenoten na de zondagse dienst, kwamen er kinde-

ren mee met wie mijn broer en ik werden verondersteld ons te vermaken, maar meestal bleven ze in hun zondagse goed ons met grote ogen aankijken. De meisjes leken op poppen, met hun lakschoenen en witte sokjes, hun wangetjes van roze marsepein en hun glazen ogen; hun broertjes waren ouwelijke mannetjes met strak in scheiding gekamde haren en strikjes onder de kin. Dat wij er ook zo uitzagen telde op een of andere manier niet.

De meegekomen zondagskinderen begrepen niets van onze vrijgevochten spelletjes in het bos, waaraan ze niet durfden meedoen uit angst te zondigen of hun kleren te bevuilen. Woest zwaaiend met zijn houten sabel speelde mijn broer met hen alle bijbelse oorlogen na die hij kende. Zijn vaandel golfde, dreigend begeleidde zijn trommel de opmars van zijn tweemansleger, waar ik als soldaat bij was ingelijfd. Hij leverde gruwelijke veldslagen, deed veroveringen, en vernederde de verslagenen. Ik hielp hem daarbij. Als we een 'vijand' gevangen hadden genomen, knevelden we hem of haar – mijn broer maakte geen onderscheid – en bonden we hen aan een boom om hen met twijgen te kastijden, daarbij zelfverzonden bijbelteksten roepend terwijl we grommend en schreeuwend om hen heen dansten.

Het gaf ons een intense bevrediging, waarover we nooit spraken, omdat we onze lust niet begrepen, maar als we elkaar aankeken zagen we dat de angstige verbazing van de anderen, hun ontzetting die erop volgde en uiteindelijk de tranen en trillende lipjes ons opwonden, alsof onze gevangenen in onze plaats leden en aan onze wrok uiting gaven – wijzelf konden het niet.

Soms gingen we te ver en moesten we ons verantwoord voor een tribunaal van ouders. Mijn broer sprak daar geen woord, hij haalde de schouders op voor de verwijten die hem werden toegesnauwd. Zijn gezicht was van graniet, onbereikbaar voor welke rede dan ook. We wisten dat onze ouders hoog boven ons op een berg van vroomheid leefden, waarvan ze soms in woede afdaalden naar de wereld van zonovergoten en besneeuwde velden en lichtende en jagende luchten die hun zoon al bezig was te veroveren, hoe jong hij ook was.

Ik kon makkelijker met woorden overweg dan mijn broer. Soms loog ik voor hem, ontkende alles wat hem werd verweten en probeerde sluw alle schuld op me te nemen, omdat van mij als meisje toch nooit geloofd werd dat ik die ruwe rituelen had verzonnen.

Behalve op die zondagen en door de week op school kwamen er, afgezien van onze ouders, nauwelijks volwassenen in onze wereld voor, dat gebeurde pas later, toen we ouder werden en we in alle heftigheid en verborgen woede maar tegelijk ook gretig en vol verbazing naar de buitenwereld keken waarvan we afgeschermd hadden geleefd en die ons daardoor lang vreemd was gebleven. We kenden haar hoogstens uit de tijdschriften die de kindermisjes ons gaven of lieten slingeren of van de radioprogramma's waarnaar we stiekem luisterden.